

Rapport

efter kvalitetsgranskning av Läsundervisningen
inom ämnet svenska för årskurs 7-9 vid
Vislanda skola i Alvesta kommun

Innehåll

Inledning

Resultat

Allmänna undervisningskvaliteter

Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Bakgrundsuppgifter om Vislanda skola

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurs 7-9 under våren och hösten 2011. Granskningen av Vislanda skola i Alvesta kommun ingår i detta projekt.

Skolinspektionen har besökt och kommer att besöka skolor under våren och hösten 2011. Under denna period sker omfattande förändringar av regelverket på skolområdet. Utgångspunkten för Skolinspektionens granskning kommer att vara densamma oavsett om besöken sker på våren eller hösten, men bedömningarna kommer att göras utifrån olika regelverk. Redovisningen består av två delar, en som belyser allmänna undervisningskvaliteter och en som belyser ämnesspecifika undervisningskvaliteter. Frågeställningar och metod redovisas i slutet av denna rapport under rubrikerna Syfte och frågeställningar samt Metod och material.

Skolinspektionen kommer vid sina bedömningar att utgå från skollagen (2010:800) och därtill hörande författningar, bland annat skolförordningen (2011:185) och förordningen om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37).

Förordningen om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 1994:1) samt förordningen om kursplaner för grundskolan (SKOLFS 2000:135) ska under läsåret 2011/12 fortsätta att gälla för elever i årskurs 9 i grundskolan. Därmed utgår kvalitetsgranskningen från dessa författningar när det gäller årskurs 9.

Vislanda skola besöktes den 6 – 8 september 2011. Ansvariga inspektörer har Nils Pihlsgård och Verica Stojanovic varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Rapport

2012-04-24

2 (17)

Dnr 400-2011:1833

Kvalitetsgranskningen av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurs 7-9 genomförs i sammanlagt 30 kommunala skolor och 10 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurserna 7-9 är genomförda redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. De skolor som ingått i granskningen bildar en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

På Vislanda skola observerades sju lektioner. Varje observerad lektion bedömdes utifrån flera olika aspekter av kvaliteten på läsundervisningen. För varje aspekt finns en eller flera bakomliggande indikatorer vilka konkretiseras i ett observationsschema i form av goda exempel. Bedömningen av varje aspekt är ett medelvärde av bedömningen av aspektens indikatorer, dvs. av de som varit möjliga att observera under den aktuella lektionen.

Om ingen indikator för en aspekt kunde observeras bedömdes inte heller den aktuella aspekten.

Resultat

Vislandaskolan har de senaste fem åren nått mellan 93 procent och 99 procent måluppfyllelse i ämnet svenska. År 2010 nådde 96 procent av eleverna i årskurs 9 målen för betyget G i svenska. Skillnaden mellan pojkar och flickor är dock markant när det gäller fördelningen av betygen. Andelen elever som ej nått målen är densamma för flickor och pojkar men flickorna har en högre andel Väl godkänt och Mycket väl godkänt medan pojkarna har en högre andel Godkänt. Betygsfördelningen överensstämmer till stor del med resultaten på de nationella ämnesproven i årskurs 9. Resultaten på de nationella ämnesproven i förhållande till slutbetygen i respektive ämnen överensstämmer med genomsnittet för riket.

Av skolans kvalitetsredovisning för läsåret 2009/2010 framgår att det finns en medvetenhet om skillnaden mellan pojkars och flickors resultat men det saknas analys och beskrivningar av åtgärder för att komma tillrätta med det. Skolan har också konstaterat att skolans genomsnittliga meritvärde är högre vartannat år. Måluppfyllelsen i svenska följer samma kurva medan till exempel matematik inte gör det.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Vislandaskolan behöver fortsätta arbetet med att utvärdera och analysera skolans kunskapsresultat och framför allt ta fram åtgärder för att förbättras måluppfyllelsen och för att pojkar ska nå lika goda resultat som flickor.

Rapport

2012-04-24

4 (17)

Dnr 400-2011:1833

Allmänna undervisningskvaliteter

Aspekter vid granskningen

- Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö
- Struktur och organisation
- Individanpassning, variation och utmaning
- Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward¹

Trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren skapar en positiv atmosfär
- läraren bemöter eleverna med respekt och främjar respekten mellan eleverna
- läraren har positiva förväntningar på eleverna och elevernas självtillit
- läraren skapar motivation inför olika aktiviteter
- läraren involverar alla elever

Skolinspektionens bedömning

Lektionsobservationerna visar att det generellt råder en positiv atmosfär där lärarna tilltalar eleverna på ett positivt sätt, visar värme och empati samt lyssnar på vad eleverna har att säga. Eleverna upplevs trygga på lektionerna. Även i de fall tillrättavisningar ges sker det på ett lugnt sätt. Inspektörerna upplever att eleverna vågar prata på lektionerna och att deras tankar och idéer tillåts. De observerade lärarna skulle dock i större utsträckning kunna uppmuntra eleverna att ta en mer aktiv del i arbetet på lektionerna. Inspektörerna kunde i flera fall observera elever som koncentrerade sig på annat än lektionsinnehållet vilket även togs upp med lärarna efter lektionen. Lärarna bekräftar att de är bra på att ge stöd åt de som behöver det för att klara målen men sämre på att ge utmaningar till de elever som skulle kunna nå högre.

¹ framåtsyftande vägledning i syfte att förbättra elevernas möjlighet att nå målen

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö* uppvisar huvudsakligen starka sidor. Atmosfären i klassrummen är tillåtande och stödjande men man når inte alltid de elever som behöver uppmuntras till aktivitet och de elever som skulle kunna nå de högre betygsstegen.

Struktur och organisation

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren genomför en genomtänkt lektionsstart
- läraren genomför en välstrukturerad lektion
- läraren ger tydliga förklaringar och instruktioner
- läraren kontrollerar att eleverna förstått förklaringar och instruktioner
- läraren gör ett tydligt och sammanfattande lektionsslut

Skolinspektionens bedömning

När det gäller struktur och organisation varierar det mellan lektionerna. Lektioner inleds som regel genom att läraren välkomnar eleverna och ett dagsschema presenteras på tavlan eller via projektor. Lektionerna följer en given struktur där eleverna antingen fortsätter på ett arbete de påbörjat tidigare lektioner eller att läraren inleder följt av att eleverna diskuterar i grupp eller par för att sedan föra upp diskussionen i helklass. Få lärare informerar om eller anger syftet med lektionen eller lärandemålen för lektionen. Eleverna har dock fått matriser med mål och betygsriterier där de kan bedöma sig själva. Dessa används dock sällan aktivt på lektionerna. Samtliga lektioner inspektörerna observerade på skolan ingick i större arbetsområden där mål och syfte presenterats i början av arbetsområdet men lärarna återkopplar sällan till målen under arbetets gång. I Skolinspektionens enkät inför granskningen har eleverna svarat att lärarna pratar om målen mellan ett par gånger per månad och ett par gånger per år. Huruvida lektionerna avslutas på ett organiserat sätt varierar mellan lärarna. Från att läraren säger till eleverna att de kan gå till att läraren ställer kontrollfrågor på dagens arbete, informerar om nästa lektion och låter eleverna vänta vid sina bänkar tills det är lugnt i klassrummet och alla kan gå. Vid några tillfällen kunde inspektörerna observera elever som inte tagit till sig instruktionerna för dagen lektion. De fick antingen sitta och vänta ganska länge innan läraren hann gå runt och hjälpa till, eller bestämma sig för att ägna lektionen åt sina datorer och då främst något socialt nätverk på Internet. För de eleverna kan inte lektionen sägas vara genomtänkt och välstrukturerad. Detsamma gäller de elever som snabbt klarade av dagens uppgifter och därefter saknade instruktioner. Det är enligt observationer och intervjuer inte ovanligt att information om andra aktiviteter på skolan ges till klassen i början eller slutet av lektionen.

Rapport

2012-04-24

6 (17)

Dnr 400-2011:1833

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *Struktur och organisation* uppvisar fler starka än svaga sidor. Lektionerna följer en genomtänkt struktur med inledning och i de flesta fall en planerad avslutning. Det förekommer dock att elever inte nås av instruktionerna för dagens lektion alternativt snabbt klarar av uppgiften. För dessa elever behöver undervisningen utvecklas så att även dessa elever får struktur under lektionerna.

*Individanpassning, variation och utmaning***Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten**

- läraren anpassar undervisningen till elevgruppen
- läraren skapar gynnsamma förutsättningar för elevernas kognitiva utveckling genom samtalsstrukturen i klassrummet
- läraren ser till att elever med behov av särskilt stöd under lektionen får sådant

Skolinspektionens bedömning

Huvuddelen av de lektioner som observerades bestod av aktiviteter där eleverna gavs möjlighet att arbeta utefter sina egna förutsättningar och i vissa fall intressen, till exempel att skapa texter utifrån ett givet ämne, noveller, reseberättelser etc. Däremot förekom det inte att elever med särskilda behov fick andra uppgifter eller instruktioner. Dock fick de vid flera tillfällen extra hjälp av läraren under lektionen men de fick då konkurrera om tiden med övriga elever vilket gör att de riskerar att komma ytterligare efter och eventuellt tappar intresset. Endast under en lektion förekom ett längre utvecklande samtal mellan lärare och klass utifrån ett ämne. Inspektörerna kunde dock konstatera att en stor del av klassen inte var med i samtalet och en mindre grupp var inbegripna i ett eget privat samtal under i stort sett hela lektionen. Inspektörerna gör bedömningen att lärarna anpassar undervisningen efter en "medelelev" och att elever med särskilda behov får extra stöd av läraren under lektionerna. Däremot finns det elever som snabbt förstår eller blir klara med sina uppgifter och därefter sysselsätter sig med sådant som inte leder dem till högre måluppfyllelse utan de får göra mer av samma uppgift eller tar sig an uppgifter från andra ämnen eller uppgifter som helt enkelt intresserar dem mer. Dessa elever har behov av ytterligare utmaningar.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *individanpassning, variation och utmaning* uppvisar fler starka än svaga sidor. Dock saknar elever som har relativt lätt för sig utmaningar och uppgifter som kan leda dem till en högre måluppfyllelse.

*Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward***Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten**

- läraren involverar alla elever
- läraren ger möjligheter till inflytande och eget ansvar
- läraren skapar förutsättningar för elevernas aktivitet och engagemang
- läraren använder sig av formativ bedömning under lektionen
- läraren ger eleverna tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärande

Skolinspektionens bedömning

Observationerna visar att förutsättningar finns för elevernas aktivitet och engagemang. De uppgifter eleverna arbetade med gav möjlighet för eleverna att arbeta efter egna förutsättningar och under eget ansvar. De flesta elever klarar också av att ta ansvar för sina studier. Lärarna ser dock inte till att alla elever verkligen är involverade i arbetet och det förekommer att elever inte presterar någonting under en lektion på grund av att de inte förstått uppgiften, redan är färdiga eller ägnar tiden åt sina datorer eller åt samtal med klasskompisarna.

Inspektörerna kan konstatera att utvärderingar inte gjordes i anslutning till de observerade lektionerna vilket även elevenkäten bekräftar. Feedback till eleverna gavs av läraren under arbetets gång men främst till de elever som räckte upp handen för att få hjälp. Lärarna presenterade som regel inte några mål eller syften under lektionerna kopplade till kurs- och läroplan. Detta kan delvis förklaras med att många lektioner är mitt inne i pågående moment. De lektionsplaneringar inför ett arbetsområde Skolinspektionen tagit del av är dock tydligt utformade med mål att sträva mot, mål att uppnå, konkretiserade mål, hur eleverna kommer att bedömas samt vilka moment som ska gås igenom. Eleverna har också fått matriser genom vilka de får hjälp att bedöma sig själva. Intervjuer med elever samt observationer visar att eleverna ofta ställs inför färdiga planeringar och har då liten möjlighet att påverka innehållet. Under intervjuerna säger eleverna dock att de i förväg får gå igenom planeringarna och komma med synpunkter men att de oftast inte har några idéer och att det främst är prov och redovisningssätt de kan påverka och inte lektionernas innehåll. Observationerna visar att fokus ligger på vad som ska göras och något utrymme för att reflektera över sitt lärande ges inte. Den feedback som ges är kopplad till den faktiska uppgiften eleverna arbetar med och inte till hur eleven mer generellt kan göra för att utvecklas så långt som möjligt inom ramen för kurs- och läroplan.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward* uppvisar fler svaga än starka sidor. Möjligheter och förutsättningar finns för elevernas aktivitet och engagemang och eleverna ges möjlighet, om än något begränsad, till inflytande och eget ansvar men lärarna ser inte till att

Rapport

2012-04-24

8 (17)

Dnr 400-2011:1833

alla elever tar aktiv del i arbetet på lektionerna och den återkoppling som ges omfattar inte alla elever, är bara kopplad till den uppgift man arbetar med och inte ämnad att utveckla elevernas lärande.

Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Skolans övergripande arbete med läsundervisning

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Rektorn ser till att det förekommer pedagogisk samverkan i syfte att stödja elevernas långsiktiga läsutveckling.
- Rektorn tar ansvar för att skolans fysiska miljö stödjer läsprocessen.
- Eleverna har tillgång till skolbibliotek som används aktivt i läsundervisningen.
- Rektorn utvärderar och omprövar regelbundet de särskilda stödinsatser som ges.
- Rektor ger lärarna möjlighet till kompetensutveckling med inriktning mot läsprocessen.
- Rektorn tar ansvar för att eleverna får det garanterade antalet undervisningstimmar i svenska som timplanen anger.
- Rektorn tar ansvar för att lärarna har förutsättningar i form av läromedel, datorer, resurser osv.
- Eleverna känner till kursplanens mål, vet vad de ska kunna och vad de kan.
- Läroplan och kursplan används som utgångspunkt i undervisningen.
- Skolan arbetar med ämnesövergripande studier.
- Lärarna utgår vid bedömning och betygssättningen i ämnet svenska från de nationella målen i kursplanen och från betygskriterierna .

Skolinspektionens bedömning

Skolans personal är för läsåret 2009/2010 organiserad i arbetslag. Det finns ett arbetslag för årskurserna 7 – 9. Arbetslagen har ett stort ansvar för hur den pedagogiska verksamheten läggs upp och förväntas till exempel ta initiativ till ämnesövergripande arbete. Rektorns uppgift är att visa på riktningen för skolans arbete. Skolinspektionen kan konstatera att skolan i liten utsträckning arbetar över ämnesgränserna. Antalet ämnesövergripande projekt har enligt skolans lärare minskat de senaste åren.

I skolans lokaler finns ett bibliotek som även är kommunbibliotek. Skolan disponerar även bibliotekarietjänster. Skolan är utrustad med trådlöst nätverk och eleverna i de högre årskurserna har försetts med egna bärbara datorer. Datorerna delades ut till några klasser under Skolinspektionens besök varför någon egentlig pedagogik för dessa ännu inte utarbetats. Kompetensutvecklingen ha det senaste året i huvudsak handlat om den nya skollagen och de nya kursplanerna.

Skolans specialpedagog arbetar i allt större utsträckning i klasserna i stället för låta elever få stöd i andra lokaler. Detta ger möjlighet att i samarbete med ordinarie lärare lyfta den pedagogiska verksamheten för samtliga elever i klassen. Av de exempel

Rapport

2012-04-24

10 (17)

Dnr 400-2011:1833

på undervisningsplanering Skolinspektionen tagit del av framgår att läroplanen och kursplanen är utgångspunkten i undervisningen. Eleverna får matriser med mål och betygskriterier kopplade till olika arbetsområden så att de kan se vilka krav som ställs för olika betyg och vilka mål undervisningen omfattar. Inga elever läser svenska som andraspråk. Skolan är väl försedd med material för undervisning i svenska.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Skolans övergripande arbete med läsundervisning* uppvisar fler starka än svaga sidor. Förutsättningarna är goda tack vare att skolan har ett bibliotek, samt är välförsedd med datorer och kompetent personal. Skolans organisation i arbetslag möjliggör arbetsövergripande arbete. Skolan uppvisar också goda resultat. Dock kan arbetet med ämnesövergripande arbete utvecklas i syfte att eleverna ska få en helhet i sina studier. Skolan behöver också, tillsammans med eleverna, utveckla arbetet kring de möjligheter It-tekniken ger.

Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?**Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen**

Finns exempel på

- skönlitteratur
- sakprosatexter
- texter som kombinerar ord, bild och ljud och deras dramaturgiska komponenter
- kombinationer av olika texttyper
- texter från läromedel, andra skolämnen
- texter från digitala media
- texter producerade av lärare
- texter valda utifrån elevernas intressen erfarenheter och behov
- texter med autentiskt syfte som ligger bortanför elevens färdighet

Skolinspektionens bedömning

Av elevintervjuerna framgår att eleverna främst läser skönlitterära texter; noveller, romaner etc. Skolinspektionens enkät visar också på att det är vanligt med texter från läroböcker medan till exempel sakprosa och texter från olika medier förekommer mer sällan. Intervjuer med såväl lärare som elever visar att drama inte är så vanligt förekommande. Lärarna säger att arbetet mer med det tidigare och att ett av skälen är att skolan ligger en bit från centralorten och kommunen har mindre pengar till sådana arrangemang. När det gäller användandet av alternativa texter; drama, musik, film etc. i undervisningen kommer det framöver att underlättas av den ökade tillgången på datorer. Några elever har i enkäten svarat att det aldrig förekommer att man arbetar med texter som valts av klassen eller den enskilde eleven men de allra

flesta svarar att det förekommer minst någon gång per termin. De flesta eleverna svarar också att det är ovanligt att man under lektionerna arbetar med texter från Internet eller texter på dator. Eleverna kan under intervjuerna ge exempel på att man i svenska har arbetet med texter från andra ämnen, till exempel historia och samhällskunskap men det är inte vanligt förekommande. Under de lektioner Skolinspektionen besökte på skolan var det främst berättande texter man arbetade med både när det gällde läsning och skrivning. Eleverna skrev mycket under lektionerna. De skrev om en cykeltur de gjort i Vilhelm Mobergs spår, de lärde sig skriva miljö- och personbeskrivningar och de skrev noveller. Ett arbetsområde handlade om ungdomsklassiker.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?* uppvisar fler starka än svaga sidor. Det förekommer texter från flera olika genrer men användandet av texter från digitala medier samt alternativa texter som film, musik och drama kan öka. Lärarna skulle också i högre grad kunna använda texter som ligger närmare elevernas vardag samt texter från andra ämnen i syfte att ge eleverna ett sammanhang i sin skolgång. Forskning visar att tydliga kopplingar mellan ämnen och till elevernas erfarenheter gynnar lärandet och läs- och skrivutvecklingen (Langer 2004).

Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- lärarna anpassar undervisningen efter textens syfte och karaktär
- läraren ger eleverna förutsättningar att utveckla olika lässtrategier
- läraren utgår från elevernas intressen och erfarenheter
- läraren utgår från elevernas behov vid bearbetning av text

Skolinspektionens bedömning

Av de lektioner Skolinspektionen observerade på skolan bestod de flesta av arbetsområden där eleverna skulle producera texter. De skulle beskriva sin resa i Vilhelm Mobergs spår, göra person- och miljöbeskrivningar samt skriva noveller. Under den lektion som handlade om ungdomsklassiker hade läraren ett samtal med klassen om vad som kännetecknar en ungdomsklassiker. Dessa arbetsområden tog endast i undantagsfall sin utgångspunkt i elevernas intressen och erfarenheter. Eftersom lektionerna främst handlade om att producera texter och inte att läsa förekom inga diskussioner om lässtrategier. Eleverna uppger dock under intervjuerna att det tidigare har arbetat med lässtrategier och då främst i samband med lektioner i studieteknik.

Eftersom den huvudsakliga lektionsaktiviteten var att eleverna skulle producera texter förekom det inte att lärarna hade bearbetat texter för att anpassa dem till elevernas

Rapport

2012-04-24

12 (17)

Dnr 400-2011:1833

behov och intressen. De arbetsområden som observerats kan dock eleverna utföra på sin egen nivå och i vissa fall utefter egna intressen. Dock är det osäkert hur klart det är för respektive elev vilken nivå eleven ska ha som målsättning att nå. Eleverna har matriser med mål och kriterier och ges möjlighet att bedöma sitt eget arbete men inspektörerna har inte sett exempel på att eleverna får hjälp med detta inom respektive arbetsområde. Eleverna säger dock i intervjuerna att de, vid val av böcker att läsa, inte tillåts välja för enkla böcker utan lärarna tillser att de får en utmaning utefter den nivå eleven befinner sig på. Under vissa arbetsområden får dock eleverna inte välja fritt utan måste hålla sig inom den genre arbetsområdet omfattar. Inspektörerna kunde inte observera att undervisningen på något sätt anpassades efter de texter eleverna skulle arbeta med utan huvuddelen av de besökta lektionerna följde en genomtänkt och beprövad plan.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper* uppvisar fler starka än svaga sidor. Undervisningen omfattar kunskap om lässtrategier och det förekommer att lärarna kopplar texter man arbetar med till elevernas intressen och erfarenheter. Dock styr arbetsområdet ofta vilken typ av litteratur eleverna ska läsa. Eleverna stimuleras att välja böcker utefter sin nivå men osäkerhet råder kring huruvida det är klart för eleverna på vilken nivå man ska sträva efter att utföra andra uppgifter.

Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediernas språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- Läraren använder sig av olika digitala medier i sin läsundervisning.
- Läraren ger eleverna genom undervisningen kunskap om olika digitala mediernas språk och funktion.
- Läraren ger eleverna möjlighet att söka information via digitala medier samt ger dem verktyg för att kunna kritiskt granska internet och olika digitala medier.

Skolinspektionens bedömning

Under ingen av de observerade lektionerna arbetade man med digitalt förmedlade texter, förutom att eleverna själva skrev sina texter på datorerna. Satsningen på "en till en"-datorer är ny och har ännu inte satt någon prägel på undervisningen. Under elevintervjuerna framkommer att eleverna vid något tillfälle läst om blogg och själva bloggat. Datorerna används främst i andra ämnen för att söka information och man har då även pratat om källkritik. Samtliga lektionssalar är utrustade med projektorer

och även lärarna har bärbara datorer vilket skapar förutsättningar för att arbete med digitalt förmedlade texter och möjlighet för elever och lärare att kommunicera om uppgifter och lärande, en möjlighet som dock utnyttjas i mycket liten utsträckning.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap* är ett i huvudsak svagt område på skolan. "En till en"-satsningen har inte fått något genomslag ännu och användandet av Internet som informationskälla förekommer i huvudsak i andra ämnen. Området källkritik berörs också främst i andra ämnen än svenska.

Följer skola/läraren systematiskt upp elevers läsutveckling och tas uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- Läraren/skolan följer upp elevernas förmåga att läsa förstå och tolka och bearbeta olika texttyper.
- Läraren/skolan tar tillvara resultatet av uppföljningen för att förbättra läsundervisningen.

Skolinspektionens bedömning

Skolan har i sin kvalitetsredovisning för 2009/2010 konstaterat att resultaten på det nationella ämnesprovet i årskurs 9 och slutbetygen i svenska stämmer väl överens. Man konstaterar också att flickorna presterar bättre än pojkarna. Det finns dock ingen analys som kommer fram till vad detta kan bero på och inga konkreta åtgärder redovisas som till exempel skulle kunna förbättra pojkarnas resultat. Skolinspektionen bedömer dock att skolan har kännedom om och följer upp vilka elever som riskerar att inte nå målen i svenska. Respektive lärare har också koll på vilka mål inom respektive ämnen det gäller. Men det finns ingen samlad statistik för detta på skolan vilket gör det svårt att ta fram konkreta åtgärder för att öka måluppfyllelsen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Följer skola/läraren systematiskt upp elevers läsutveckling och tas uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen* uppvisar fler starka än svaga sidor. Rektor och i synnerhet lärarna följer elevernas utveckling i läsning. Skolan måste dock analysera pojkarnas låga prestationer i syfte att komma fram till åtgärder för förbättring.

Rapport

2012-04-24

14 (17)

Dnr 400-2011:1833

Bakgrundsuppgifter om Vislanda skola

Vislandaskolan är en skola med förskoleklass och årskurserna 1 – 9 som ligger cirka 15 km söder om centralorten Alvesta. På skolan finns cirka 380 elever och cirka 60 anställda inom skolan, fritidshemmet, fritidsgården, biblioteket och kök. Enheten är indelad i olika arbetslag: fritidsgård, förskoleklass och årskurs 1 – 3, 4 – 6, 7 – 9 och resursteam. Skolan är organiserad med en rektor och biträdande rektor. De tillsammans med representanter ur respektive arbetslag, med undantag för kök och fritidsgård, bildar en ledningsgrupp på skolan.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med Skolinspektionens ämnesgranskningar är att belysa och bedöma om undervisningen överensstämmer med läroplanens och kursplanernas mål och riktlinjer och om undervisningen bedrivs på ett effektivt sätt, det vill säga bidrar till att elevernas kunskaper utvecklas så långt som möjligt inom ramen för givna mål.

I denna granskning riktas särskilt fokus mot kvaliteten i läsundervisningen i ämnet svenska och hur skolorna följer upp och utvecklar elevernas läsförmåga och läsförståelse under grundskolans avslutande årskurser. Enligt flera forskare finns det ett klart samband mellan betyg som elever i de senare åren i grundskolan får och elevernas läsförmåga vilket gör detta angeläget. I granskningen är mer preciserat följande frågeställningar centrala:

Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?

Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?

Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?

Följer skolan systematiskt upp elevers läsutveckling och tas uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen?

Utöver ovanstående frågeställningar granskas även allmänna undervisningskvaliteter. Granskningen genomförs genom att följande aspekter på undervisningens kvalitet belyses:

Struktur och organisation

Individanpassning, variation och utmaning

Trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward

Rapport

2012-04-24

16 (17)

Dnr 400-2011:1833

Metod och material

Valet av metoder utgår från det övergripande syftet med ämnesgranskningar och den aktuella granskningens frågeställningar samt aspekter på allmänna undervisningskvaliteter. De observationsscheman, elevenkäter och intervjuguider som behandlas utarbetas med utgångspunkt från forskning om läsundervisning, den gällande läroplanen och kursplanen för svenska. Nedan beskrivs de metoder som kompletterar och förstärker varandra för att besvara projektets frågeställningar.

Dokumentstudierna ger en inblick i skolans organisation och arbete med läsundervisning i ämnet svenska. Resultat från elevernas nationella ämnesprov i läsförståelse och betygsresultat i ämnet svenska, lärarnas utbildning och kompetensutveckling, hur skolan arbetar utifrån styrdokumentet när det gäller läsundervisning, vilka textmaterial skolan använder sig av samt hur man systematiskt arbetar med att följa upp, utvärdera och utveckla läsundervisningen undersöks genom dokumentstudier. Dokumentstudierna förbereder även inspektörerna för skolbesöket och ger underlag för att ställa frågor.

Genom strukturerade lektionsobservationer granskas undervisningens kvalitet när det gäller arbetet med läsundervisning samt allmänna undervisningskvaliteter. Klassrumsobservationer är en viktig metod för att kunna se samspelet mellan lärare, elev och lektionens innehåll. Observationerna ger underlag för att besvara projektets frågeställningar men också hur läroplanens och kursplanens mål och riktlinjer avspeglas i undervisningen. Det finns en risk att inspektörerna under klassrumsobservationerna inte kommer att se någon läsundervisning. För att undvika detta informeras skolorna om syftet med granskningen och de centrala frågeställningarna. Skolan och lärarna får då möjlighet att förbereda sig för granskningen så att inspektörerna får en möjlighet att se hur skolan arbetar med läsundervisning. En möjlighet är att inspektörerna får se en undervisning som i normalfallet inte bedrivs. Skulle undervisningen visa sig ha en hög kvalitet har en del av syftet med granskningen uppnåtts. Bedrivs det däremot inte någon läsundervisning är det viktigt att de allmändidaktiska inslagen i undervisningen observeras och bedöms genom att allmänna undervisningskvaliteter granskas.

Läraren ska i förväg ge observatörerna en lektionsplanering samt uppgifter om elevsammansättningen i klassen. Under lektionsobservationerna värderas ett antal kriterier som kan anses vara positiva exempel av en aspekt av läsundervisning. Detta görs i ett observationsschema som innehåller många olika aspekter av läsundervisningen och av allmänna undervisningskvaliteter. Observationerna av hela lektioner utförs av två inspektörer som under lektionen för löpande anteckningar. I direkt anslutning till lektionen fyller inspektörerna enskilt i sina observationsscheman. Därefter diskuterar de sina bedömningar och sammanställer detta i ett gemensamt observationsschema. I samband med klassrumsobservationerna intervjuas undervisande lärare kort före och

efter lektionen utifrån en frågeguide. Observationerna är också vara ett underlag för elev- och lärarintervjuerna.

Intervjuer med elever, lärare och rektor ger tillsammans med övriga metoder en helhetsbild av läsundervisningen i skolan av de faktorer som kan ha betydelse för lärandet. Frågor om lässtrategier, läsmiljöer, anpassning av läsundervisningen, lärarnas kompetens och erfarenhet samt hur skolan systematiskt utvecklar läsundervisningen är viktiga för att komplettera det man sett i undervisningen och i dokumenten. Såväl elever som lärare och rektor kommer att, vid intervjuerna, få besvara frågor utifrån ett frågeformulär. Samtliga lärare som undervisar elever i årskurserna 7–9 i ämnet svenska på aktuell skola intervjuas. Om det finns speciella ämnesansvariga i ämnet så som specialpedagoger eller motsvarande ansvariga för stöd kommer även de att intervjuas. Elever till intervjuerna väljs ut från alla klasser i respektive årskurser. Både pojkar och flickor, samt elever med svensk respektive utländsk bakgrund, ska ingå. Medverkan är dock frivillig.

Elevenkäter ska ses som en metod att få kompletterande svar på de centrala frågeställningarna. Enkäterna kan ge exempel på vilka texter eleverna får ta del av, om eleverna får läsa texter utifrån erfarenhet, intresse och behov samt om eleverna har tillgång till texter genom olika medier. Dessutom kan det ge en bild av om svaren skiljer sig åt mellan pojkar och flickor. Elevenkäten genomförs bland en slumpvis uttagen klass/grupp elever födda 1996 i varje skola vilka deltagit i någon av de observerade lektionerna. Enkäter till lärare och rektor används inte. Istället får rektorn och lärarna ett antal frågor i förväg utifrån de centrala frågeställningarna för att kunna förbereda sig inför intervjun.